

Sygn. akt VIII **Pa 168/15**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	SSO Teresa Kalinka (spr.)
Sędziowie:	SSO Grażyna Łazowska SSO Patrycja Bogacińska-Piątek
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 29 grudnia 2015r. w Gliwicach

sprawy z powództwa M. K. (K.), K. B. (B.) i P. W. (W.)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w K.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 29 kwietnia 2015 r. **sygn. akt** VI P 61/15

- 1) uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1 w stosunku do powodów: K. B., M. K. i P. W. i postępowanie umarza;
- 2) w pozostałej części apelację oddala;
- 3) koszty procesu w postępowaniu apelacyjnym wzajemnie znosi między stronami.

(-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek (-) SSO Teresa Kalinka (spr.) (-) SSO Grażyna Łazowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt VIII Pa 168/15

UZASADNIENIE

Powodowie K. B., J. D., M. K., T. M., E. N., B. P., A. P., A. S. (1), A. S. (2) i P. W. domagali się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w K. po 597,54 zł tytułem ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 maja 2014r. oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniach pozwów wskazano, że powodowie (lub ich małżonkowie) byli zatrudnieni w Kopalni (...) i po przejściu na świadczenia emerytalne nabyli prawo do bezpłatnego węgla (deputatu węglowego) na podstawie § 36 ust. 2 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Spółki Akcyjnej. Pozwana jest następcą prawnym (...) Spółki Akcyjnej w G.. Obecnie podstawą prawną dochodzonego świadczenia są § 10 Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. zawartego pomiędzy zarządem (...) S.A. a organizacjami związków zawodowych oraz załącznik Nr 14 do Porozumienia. W dniu 6 lutego 2014r. zarząd pozwanej spółki i organizacje związków zawodowych zawarły porozumienie w trybie art. 9¹ k.p. w związku z trudną sytuacją ekonomiczną zakładu pracy, na podstawie którego zmniejszono wymiar bezpłatnego węgla przysługującego osobom niebędącym pracownikami o jedną tonę rocznie na okres dwóch lat. Powodowie podali, że z dniem 1 stycznia 2014r. nabyli prawo do bezpłatnego węgla w pełnym wymiarze 3 ton lub 2,5 ton za 2014r. a postanowienia porozumienia z dnia 6 lutego 2014r. nie mogą działać z mocą wsteczną.

W odpowiedzi na pozwy pozwana domagała się oddalenia powództw w całości oraz zasądzenia na jej rzecz kosztów postępowania.

Pozwana podniosła, że powodowie nie posiadają prawa do bezpłatnego węgla (ani w ekwiwalencie pieniężnym, ani w naturze) na podstawie Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. zawartego między zarządem (...) S.A. a organizacjami związków zawodowych. Natomiast prawo do bezpłatnego węgla byłych pracowników zlikwidowanej Kopalni (...) reguluje ustawa z dnia 7 września 2007r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (Dz.U. z 2007 roku, Nr 192, poz. 1379) – zwana ustawą restrukturyzacyjną. Uprawnieni mogą realizować prawo do deputatu węglowego w dwojaki sposób: w naturze (art. 13 ustawy), a w przypadku złożenia oświadczenia o rezygnacji z uprawnienia do pobierania bezpłatnego węgla w naturze (art. 12 ust. 3 ustawy), w formie ekwiwalentu pieniężnego, który jest wypłacany obok emerytury (renty) wyłącznie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Pozwana dodała, że w okresie od 6 lutego 2014r. do 10 grudnia 2014r. realizowała prawo do deputatu węglowego za 2014r. w wymiarze o jedną tonę mniejszą, zgodnie z wymienionym przez powodów porozumieniem z dnia 6 lutego 2014r. Dnia 10 grudnia 2014r. mocą uchwały numer (...) pozwana odstąpiła od porozumienia z dnia 6 lutego 2014r.

Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2015r. sygn. akt VI P 61/15 Sąd Rejonowy w G. oddalił wszystkie powództwa oraz zasądził od każdego z powodów na rzecz pozwanej po 135,00 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższy wyrok wydał Sąd Rejonowy w oparciu o następujący stan faktyczny.

Bezsporne było, że wszyscy powodowie są emerytami (lub następcami prawnymi emerytów) zlikwidowanej Kopalni (...) K.. W stosunku do powodów K. B., J. D., M. K., E. N., A. P., A. S. (2), P. W. poza sporem było również, że pobierają deputat węglowy w naturze u pozwanej. Z kolei dla powodów T. M., B. P., A. S. (1) świadczenie z tytułu bezpłatnego węgla realizuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zaś u pozwanej powodowie złożyli oświadczenie o rezygnacji z węgla w naturze.

Sąd Rejonowy ustalił, że porozumieniem z dnia 6 lutego 2014r. pozwana zmniejszyła o jedną tonę wymiar świadczeń przysługujących powodom z tytułu bezpłatnego węgla. Uchwałą numer (...) z dnia 10 grudnia 2014r. pozwana wycofała się z Porozumienia z dnia 6 lutego 2014r. i między innymi zobowiązała się spełnić dobrowolnie świadczenia w naturze w zakresie spornej tony węgla (do 30 czerwca 2015r.), zaś w ekwiwalencie – do 31 grudnia 2015r. Nadto w § 2 uchwały (...) pozwana postanowiła, że osoby uprawnione które wystąpiły na drogę sądową w celu przywrócenia wysokości wymiaru bezpłatnego węgla za rok 2014r. mogą od dnia powzięcia uchwały realizować swój wymiar węgla na zasadach określonych w tej uchwale, w § 1. Sąd Rejonowy ustalił, że od daty powzięcia wskazanej uchwały pozwana realizowała składane do niej wnioski powodów o wydanie spornego deputatu.

Nadto Sąd I instancji ustalił, że powodowie K. B., J. D., M. K., E. N., A. P., P. W. pobrali deputat węglowy w naturze w wymiarze spornej jednej tony przed datą wyrokowania.

W piśmie z dnia 28 kwietnia 2015r. strona powodowa złożyła oświadczenie o treści: cofam pozew ze zrzeczeniem się roszczenia.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, iż roszczenie każdego z powodów nie zasługiwało na uwzględnienie, a to z uwagi na brak legitymacji procesowej pozwanej spółki.

Na wstępie Sąd Rejonowy podkreślił, że pismo z dnia 28 kwietnia 2014r. zawierające oświadczenie powodów o cofnięciu pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia, nie mogło odnieść skutku, albowiem nie sprecyzowano czy oświadczenie to dotyczy wszystkich powodów, niektórych, czy też jednego z powodów, ewentualnie którego. Z treści pisma (którego literalną wykładnię należało przyjąć) nie sposób było, w ocenie Sądu Rejonowego, wywnioskować takich danych, zaś niedopuszczalne jest czynienie domniemań w zakresie cofnięcia pozwu. W ocenie Sądu Rejonowego niezależnie od zakazu rozszerzającej wykładni dyspozytywnych oświadczeń stron umorzenie postępowania w razie braku wyraźnego cofnięcia pozwu wobec każdego z powodów naruszałoby interes powoda, podczas gdy – zgodnie z art. 469 k.p.c. – Sąd uzna zawarcie ugody, cofnięcie pozwu, sprzeciwu lub środka odwoławczego oraz zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia za niedopuszczalne także wówczas, gdyby czynność ta naruszała słuszny interes pracownika lub ubezpieczonego.

Zatem wobec braku stwierdzenia skutecznego cofnięcia pozwu, brak było podstaw do umorzenia postępowania i należało orzec merytorycznie oddalając powództwo każdego z powodów.

Dalej wskazał Sąd I instancji, iż z dniem 1 lutego 2003r. (...) Spółka Akcyjna w K. na podstawie art. 23¹ k.p. przejęła pracowników (...) Spółki Akcyjnej w G. (...) S.A.), w skład której wchodziła między innymi zlikwidowana Kopalnia (...).

Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z § 36 ust. 1 (...) byłym pracownikiem kopalń – emerytom, rencistom,[...] przysługuje deputat węglowy – wg załącznika nr 23.

Zgodnie zaś z załącznikiem nr 23 uprawnienia do bezpłatnego węgla w naturze przysługują emerytom i rencistom w wymiarze: 3 ton rocznie (byłym pracownikom zakładów górniczych, których zobowiązania przejęła (...) S.A., o ile pracownicy ci przeszli na emeryturę lub rentę po dacie wejścia w życie w tych zakładach zakładowej umowy zbiorowej opartej na układzie zbiorowym pracy z dnia 21 grudnia 1991 roku) lub 2,5 ton rocznie (pozostałym byłym pracownikom zakładów górniczych, których zobowiązania przejęła (...) S.A., jeżeli uprawnienia przyznano im na podstawie układu zbiorowego pracy z dnia 1 lutego 1980 roku). Na wniosek osoby uprawnionej (...) S.A. wypłacała ekwiwalent pieniężny według ceny węgla deputatowego obowiązującej w dniu realizacji świadczenia. (...) dla (...) S.A. nie wskazuje terminu spełnienia świadczenia w postaci bezpłatnego węgla dla emerytów i rencistów.

Sąd Rejonowy wskazał, iż pozwana nie rozwiązała (...). Wprowadziła natomiast w życie porozumienie zawarte w dniu 20 grudnia 2004r. pomiędzy zarządem (...) S.A., a organizacjami związków zawodowych (Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004r.), bowiem nie doszło do zawarcia nowego układu zbiorowego pracy.

Sąd Rejonowy wskazał, że uprawnienia emerytów i rencistów (oraz innych osób niebędących pracownikami) przewidziane w (...) wygasły, jednakże zastosowanie mają postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r., które weszło w życie z dniem 1 stycznia 2005r., a kwestia ta nie była sporna w niniejszej sprawie.

Zgodnie z § 10 Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r., emerytom, rencistom i innym uprawnionym osobom przysługuje bezpłatny węgiel według zasad określonych w załączniku Nr 14 do Porozumienia.

Zgodnie z postanowieniami załącznika Nr 14 do Porozumienia, prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych realizowane jest w ekwiwalencie pieniężnym; natomiast prawo to na wniosek uprawnionego może zostać zrealizowane w naturze (§ 1.2 i § 2). Bezpłatny węgiel w wymiarze wynikającym z nabytego uprawnienia przysługuje byłym pracownikom którzy do dnia wejścia w życie załącznika korzystali z uprawnienia do bezpłatnego węgla przysługującego zgodnie z przepisami prawa obowiązującymi przed dniem wejścia w życie załącznika (§ 3.4.1).

Zgodnie zaś z § 7 pkt 1 i 2 załącznika Nr 14 do Porozumienia przepisów niniejszego załącznika nie stosuje się do uprawnionych (emerytów, rencistów i innych osób), których prawo do bezpłatnego węgla realizowane jest na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 września 2007r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (Dz.U.2007.192.1379 ze zm.) ze środków budżetu państwa. Prawo do bezpłatnego węgla dla uprawnionych nie ulega zmianie.

Dalej Sąd I instancji zacytował przepisy powołanej wyżej ustawy, wskazując że po myśli art. 1 pkt 3 ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 ustawa określa między innymi zasady wypłacania ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, zwanego dalej „ekwiwalentem pieniężnym”, rent wyrównawczych, wydawania bezpłatnego węgla w naturze, a także wypłaty zaległych wynagrodzeń.

Zgodnie z art. 12 ust. 1, 3 i 7 wskazanej ustawy, byłemu pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji przed dniem 1 stycznia 2007r., uprawnionemu do bezpłatnego węgla, który uzyskał emeryturę lub rentę przed tym dniem, jest wypłacany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej (...), oprócz emerytury lub renty, ekwiwalent pieniężny, z zastrzeżeniem ust. 2. (...) Warunkiem otrzymania ekwiwalentu pieniężnego przez osobę, o której mowa w ust. 1 i 2, jest przedłożenie pracodawcy pisemnego oświadczenia o rezygnacji z uprawnienia do pobierania bezpłatnego węgla w naturze.(...) Ekwiwalent pieniężny przysługuje również osobie, która po dniu wejścia w życie ustawy uzyska prawo do renty rodzinnej po emerycie lub renciście, który pobierał ekwiwalent pieniężny wypłacany przez ZUS.

Z kolei po myśli art. 13 ust. 1 ustawy, przedsiębiorstwo górnicze wydaje bezpłatny węgiel w naturze, który jest finansowany z dotacji budżetowej, uprawnionemu do jego otrzymania:

1) byłemu pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji przed dniem 1 stycznia 2015r.

2)pracownikowi kopalni postawionej w stan likwidacji przed dniem 1 stycznia 2007r. wchodzącej w skład przedsiębiorstwa, o którym mowa w art. 8 ust. 1, który uzyska emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2016r. (...).

Ilość pobieranego bezpłatnego węgla w naturze nie może być wyższa niż 3 Mg węgla kamiennego rocznie (art. 13 ustęp 2 ustawy).

Sąd Rejonowy podkreślił, że byłym pracownikom kopalń, które uległy likwidacji w relewantnym czasie, przysługuje prawo dochodzenia uprawnień do bezpłatnego węgla w dwojaki sposób. Uprawniony pracownik może albo dochodzić od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wypłaty ekwiwalentu pieniężnego, albo od danego przedsiębiorstwa górniczego może żądać wydania bezpłatnego węgla w naturze. Niedopuszczalne jest natomiast dochodzenie ekwiwalentu pieniężnego od przedsiębiorstwa górniczego. Pracownik realizujący prawo do bezpłatnego węgla w naturze może jednak zwrócić się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wypłatę ekwiwalentu, jeżeli złoży byłemu pracodawcy pisemne oświadczenie o rezygnacji z uprawnienia do pobierania węgla deputatowego w naturze (art. 12 ustęp 3 ustawy).

Jak wskazał dalej Sąd I instancji w niniejszej sprawie żaden z powodów nie był uprawniony do bezpłatnego węgla w formie ekwiwalentu pieniężnego od pozwanej, i to od samego początku procesu. Część z powodów mogła pobrać tylko u pozwanej świadczenie w naturze, a część wyłącznie świadczenie od ZUS.

Dalej Sąd Rejonowy uzasadnił orzeczenie o kosztach postępowania, wskazując że powodowie nie posiadali prawa do ekwiwalentu pieniężnego od pozwanej na mocy Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. a (...) S.A. w K. nie jest biernie legitymowana w niniejszym zakresie, zatem powodowie przegrali postępowanie, gdyż nawet w dacie wniesienia pozwu ich żądanie nie było uprawnione.

W ocenie Sądu Rejonowego brak było podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c., który stanowi wyjątek od zasady ponoszenia kosztów i nie może być rozszerzająco wykładany a może być stosowany w zależności od konkretnego przypadku. W niniejszej sprawie nie zachodzi okoliczność odstąpienia od poniesienia przez powodów kosztów postępowania, albowiem powodowie posiadają stały dochód w postaci emerytury (renty). Nadto Sąd I instancji

wskazał, iż powodowie, wytaczając powództwo byli reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, korzystając z fachowej pomocy prawnej. Natomiast sam fakt, iż sprawa jest z zakresu prawa pracy nie uzasadnia – w ocenie Sądu Rejonowego – zwolnienia powodów od kosztów zastępstwa procesowego, które poniosła strona pozwana. Zwolnienie z tego tytułu powodów od kosztów procesu naruszałoby zasadę równości stron w postępowaniu sądowym.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego złożyli powodowie K. B., M. K. oraz P. W..

Zaskarżając wyrok w całości zarzucili naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a to:

- art. 233 §1 k.p.c. w zw. z art. 203 § 4 k.p.c., art. 469 k.p.c., art. 355 k.p.c. art. 130 i art. 126 k.p.c. poprzez merytoryczne rozpoznanie sprawy w okoliczności cofnięcia pozwu w tym na skutek niewzwania pełnomocnika powodów do uzupełnienia braków pisma procesowego zawierającego cofnięcie pozwów ze zrzeczeniem się roszczenia – jeżeli Sąd miał jakiegokolwiek wątpliwości co do zakresu pisma –tj. w sytuacji w której Sąd I instancji winien był postępowanie umorzyć,

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niedostateczne wyjaśnienie, z jakich powodów Sąd I instancji merytorycznie rozpoznał powództwo ustalając jednocześnie na podstawie pisma powodów, iż świadczenia względem nich zostały spełnione oraz że cofnęli oni pozwy, przy czym Sąd I instancji posiadając nieuzasadnione wątpliwości co do zakresu cofnięcia pozwów zaniechał wezwania powodów do uzupełnienia braków formalnych pism zawierających cofnięcia pozwów, lub chociażby wyjaśnienia treści pisma,

- art. 98 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie tj. uznanie powodów za stronę przegrywającą i orzeczenie o kosztach poprzez ich zasądzenie na rzecz pozwanej w sytuacji, w której pozwana dając pierwotnie powód do wytoczenia sprawy zrealizowała na rzecz powodów świadczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla,

ewentualnie

- art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie pomimo zajścia ku temu przesłanek.

W treści apelacji powodowie K. B., M. K. oraz P. W., twierdząc, iż ich oświadczenie zawarte w piśmie z dnia 28 kwietnia 2015r. było skuteczne, z ostrożności procesowej, cofnęli pozwy ze zrzeczeniem się roszczeń, wskazując jednocześnie, że przyczyną cofnięcia było zrealizowanie na ich rzecz prawa do bezpłatnego węgla w wariantcie świadczenia w naturze po dniu wniesienia pozwów.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wnieśli o:

- zmianę wyroku Sądu Rejonowego w G. w zakresie ich dotyczącym, poprzez umorzenie postępowań, względnie uchylenie w tym zakresie skarżonego wyroku i umorzenie postępowań, ewentualnie o zmianę skarżonego orzeczenia w zakresie pkt 2 (orzeczenia o kosztach) poprzez odstąpienie od obciążania powodów kosztami na rzecz pozwanej na zasadzie art. 102 k.p.c.
- zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów zwrotu kosztów postępowania w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, według norm przepisanych, ewentualnie uchylenie skarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz pozostawienie temu sądowi orzeczenia o kosztach postępowania.

Skarżący wskazali, że mając wątpliwości co treści pisma powodów z dnia 28 kwietnia 2015r., Sąd I instancji nie wezwał powodów o uzupełnienie jakiegokolwiek braków tego pisma i merytorycznie orzekł mając wiedzę zarówno o spełnieniu świadczenia w naturze na rzecz powodów jak również faktu że powodowie nie popierali już powództwa.

Odnosząc się do kwestii żądania wypłaty ekwiwalentu pieniężnego powodowie wskazali, że gdyby oceniać żądanie wypłaty ekwiwalentu jako żądanie skonstruowane na podstawie ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla

kamiennego, to Sąd I instancji winien był uznać, że występuje niedopuszczalność drogi sądowej – jako potencjalna przesłanka nieważności, sprawa nie ma w tym zakresie charakteru sprawy cywilnej i tym samym przekazać ją do właściwego organu ZUS celem rozpoznania w drodze administracyjnej na podstawie art. 464 § k.p.c. Sąd I instancji zobligowany był bowiem na każdym etapie, również oceniając dopuszczalność cofnięcia pozwu, do badania przesłanek nieważności postępowania, w tym z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej. W takim przypadku, skoro sprawa nie ma charakteru sprawy cywilnej w rozumieniu art. 1 k.p.c. to nic sposób dokonywać stosowania reguł rozliczających koszty procesu.

Jednak z uwagi na spełnienie świadczeń z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przez pozwaną w naturze oraz cofnięcie pozwów, Sąd I instancji nie miał już potrzeb przekazywania żądania w zakresie wypłaty ekwiwalentu do rozpoznania przez ZUS, prawo powodów zostało bowiem w całości skonsumowane poprzez wydania świadczenia w naturze. Powodowie wskazali natomiast, że pozwana dała im powód do wytoczenia przez nich powództw, podejmując bezprawną decyzję o ograniczeniu wymiarów świadczeń deputatowych a następnie przywracając pierwotne wymiary, co przesądza o braku podstaw do uznania powodów za stronę przegrywającą proces dla potrzeb rozliczenia kosztów postępowania. W ocenie apelujących, jeżeli istniałby podstawy do uznania, że któraś ze stron proces przegrała w rozumieniu art. 98 k.p.c. to byłaby to pozwana. Brak zatem podstaw do obciążania kosztami strony powodowej, która co do zasady miała rację co do przysługiwania jej świadczeń z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, niezależnie od wariantu spełnianego świadczenia.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania sądowego.

Pismem z dnia 10 czerwca 2015r. powodowie J. D., T. M., E. N., B. P., A. P., A. S. (1), A. S. (2) cofnęli pozwy wraz ze zrzeczeniem się roszczenia oraz na zasadzie art. 332 k.p.c. wnieśli o uchylenie wyroku i umorzenie postępowania.

Postanowieniem z dnia 3 lipca 2015r. sygn. VI P 61/15 Sąd Rejonowy wG. – na podstawie art. 332 § 2 k.p.c. uchylił wyrok Sądu Rejonowy wG. z dnia 29 kwietnia 2015r. w stosunku do powodów J. D., T. M., E. N., B. P., A. P., A. S. (1), A. S. (2), uznając cofnięcie pozwów za dopuszczalne, zgodne z prawem i nie naruszającego interesu powodów. W punkcie 2 postanowienia Sąd Rejonowy odmówił przekazania sprawy powodów T. M. i B. P. do ZUS. Nadto zasądził od każdego z powodów na rzecz pozwanej po 135 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy zważył:

W treści apelacji powodowie K. B., M. K. oraz P. W. zarzucili, że Sąd I instancji nie uznał za skuteczne cofnięcia przez nich pozwów w piśmie z dnia 28 kwietnia 2015r. W apelacji powodowie cofnęli pozwy ze zrzeczeniem się roszczeń i wnieśli o umorzenie postępowania wskazując, że przyczyną cofnięcia pozwów było wydanie przez pozwaną powodom węgla w naturze.

Sąd Okręgowy podkreśla, że cofnięcie pozwu jest możliwe na każdym etapie postępowania sądowego. Nie ma znaczenia w jakim momencie podstawa ta zaistniała, istotne jest, aby istniała w chwili zamknięcia rozprawy przed sądem drugiej instancji (vide postanowienie Sądu Najwyższego z 21 grudnia 2010r., III CSK 12/10, OSNC 2011/9/104).

Sąd Okręgowy podziela przy tym stanowisko Sądu Rejonowego, że cofnięcia pozwu nie można domniemywać i w przypadku współuczestnictwa formalnego oświadczenie o cofnięciu pozwu powinno w sposób jasny wskazywać, których powodów oświadczenie o cofnięciu pozwów dotyczy.

Sąd orzekający podkreśla, iż strona powodowa mogła doprecyzować kogo dotyczy cofnięcie pozwu na rozprawie w dniu 29 kwietnia 2015r., na której nie stawili się ani powodowie ani ich pełnomocnik, lub też już po wydaniu wyroku – jak to uczynił pełnomocnik w stosunku do pozostałych powodów.

Zgodnie treścią art. 386 § 3 k.p.c. jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie 1 wyroku tj. uchylił zaskarżony wyrok w punkcie 1 w stosunku do powodów: K. B., M. K. i P. W. i postępowanie umorzył.

Na marginesie Sąd Okręgowy wskazuje, iż Sąd Rejonowy poczynił prawidłowe ustalenia odnośnie stanu faktycznego, przeprowadził niezbędne postępowanie dowodowe, dokonał prawidłowej oceny materiału dowodowego a następnie wyciągnął właściwe wnioski, które legły u podstaw wydania zaskarżonego wyroku. Sąd Okręgowy przyjął zatem za własne ustalenia faktyczne i podzielił rozważania prawne dokonane przez Sąd I Instancji, niemniej jednak, z uwagi na uchylenie zaskarżonego wyroku w stosunku do powodów i umorzenie postępowanie nie zachodzi potrzeba szczegółowego odniesienia się do kwestii merytorycznej.

W punkcie 2 wyroku Sąd Okręgowy oddalił apelację w pozostałej części tj. w części w jakiej powodowie kwestionowali obciążenie ich kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej.

W ocenie Sądu odwoławczego orzeczenie Sądu Rejonowego jest w tym zakresie prawidłowe, a Sąd I instancji w sposób szczegółowy podał w treści uzasadnienia motywy takiego a nie innego rozstrzygnięcia.

Sąd Rejonowy wskazał, że brak było podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c., który stanowi wyjątek od zasady ponoszenia kosztów i który nie może być rozszerzająco wykładany a może być stosowany w zależności od konkretnego przypadku. W niniejszej sprawie nie zachodzi okoliczność odstąpienia od poniesienia przez powodów kosztów postępowania, bowiem powodowie posiadają stały dochód w postaci emerytury (renty). Nadto powodowie, wytaczając powództwo byli reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, korzystając z fachowej pomocy prawnej. Natomiast sam fakt, iż sprawa jest z zakresu prawa pracy nie uzasadnia zwolnienia powodów od kosztów zastępstwa procesowego, które poniosła strona pozwana. Zwolnienie z tego tytułu powodów od kosztów procesu naruszałoby zasadę równości stron w postępowaniu sądowym.

Sąd Okręgowy powyższe argumenty podziela.

Powodowie wytaczając powództwo przekonani byli o słuszności swoich racji, gdyż w oparciu o porozumienie ze związkami zawodowymi z dnia 6 lutego 2014r., pozwana zmniejszyła wymiar bezpłatnego węgla przysługującego osobom niebędącym pracownikami o jedną tonę rocznie na okres dwóch lat. Tym samym pozwana dała im podstawę do wytoczenia powództwa.

Powodowie wytoczyli przeciwko pozwanej powództwa domagając się nie wydania bezpłatnego węgla w naturze ale ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, do czego nie byli uprawnieni.

Powodowie pobrali węgiel w naturze: K. B. pobrał asygnatę w dniu 1 marca 2015r., M. K. w dniu 7 kwietnia 2015r. zaś P. W. 25 lutego 2015r., przy czym już w dniu 10 grudnia 2014r. podjęta została przez Zarząd pozwanej uchwała nr 1167/20014, zgodnie z którą osoby uprawnione do deputatu węglowego mogły pobrać w terminie do 30 czerwca 2015r. taką ilość bezpłatnego węgla w naturze, o jaką zmniejszony został jego roczny wymiar za 2014 rok.

A zatem w dacie prowadzenia procesu powodowie mogli dochodzić prawa do bezpłatnego węgla bezpośrednio od strony pozwanej. Tymczasem skuteczne cofnięcie pozwu nastąpiło dopiero w treści apelacji.

Nie bez znaczenia jest również, co słusznie podkreślił Sąd Rejonowy, że powodowie od początku procesu byli reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, co zwiększało ich wiedzę prawniczą w niniejszej sprawie i pozwalało na lepszą ocenę szans wygrania procesu, nadto pozwalało ocenić konsekwencje jego przegrania.

Wprawdzie, jak wskazał Sąd Rejonowy, art.102 k.p.c. daje Sądowi możliwość całkowitego lub częściowego odstąpienia od obciążania strony przegrywającej kosztami procesu, jednak Sąd Rejonowy słusznie nie dopatrył się w przedmiotowej sprawie okoliczności pozwalających na zastosowanie tego przepisu.

Należy podkreślić, że sąd nie jest zobligowany do zastosowania powyższego przepisu art. 102 k.p.c., a jedynie ma taką możliwość, po rozważeniu całokształtu okoliczności sprawy. Sądy posiadają swobodę kształtowania orzeczeń o

kosztach procesu, a więc i kosztach zastępstwa procesowego, samodzielnie decydują czy na gruncie konkretnej sprawy zachodzą owe "szczególne okoliczności" o jakich mowa w powoływanym wyżej przepisie, pozwalające na odstąpienie od obciążania strony przegrywającej kosztami postępowania.

W postanowieniu z dnia 24 października 2013r. sygn. IV CZ 61/13 (LEX nr 1389013) Sąd Najwyższy wskazał, iż hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania "wypadków szczególnie uzasadnionych", pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami procesu.

W ugruntowanym w tym zakresie orzecznictwie Sąd Najwyższy wskazał również, że „zastosowanie przez sąd art. 102 k.p.c. powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstąpienie od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego” (vide postanowienie z 14 stycznia 1974r., II CZ 223/73, LEX nr 7379, postanowienie Sądu Najwyższego z 13 października 1976r. sygn. IV Pz 61/76, LEX nr 7856, postanowienie Sądu Najwyższego z 16 lutego 1981r. sygn. IV Pz 11/81, LEX nr 8307, postanowienie Sądu Najwyższego 17 kwietnia 2013r. V CZ 132/12, LEX nr 1341732.

Taką wyjątkową okolicznością nie jest w niniejszym postępowaniu charakter sprawy, tj. fakt, że powodowie wywodzą swoje roszczenia ze stosunku pracy. Ustawodawca nie przewidział bowiem w zakresie postępowania odrębnego jakim jest postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy, żadnych przepisów szczególnych dotyczących zwrotu kosztów zastępstwa procesowego strony przeciwnej, gdy stroną przegrywającą jest pracownik. Pracodawca czy też inny podmiot pozwany przez pracownika ma bowiem pełne prawo do reprezentacji przez profesjonalnego pełnomocnika, a ten z kolei do stosowanego wynagrodzenia z tego tytułu. Brak bowiem normatywnej podstawy szczególnego uprzywilejowania pracownika w przypadku, gdy jest on stroną przegrywającą proces.

Bez znaczenia jest okoliczność, że powodowie byli przekonani o słuszności swoich żądań, gdyż z istoty każdego postępowania procesowego wynika jego sporność i zwykle niepewność rozstrzygnięcia, a każda strona wnosząca pozew jest z reguły przekonana o słuszności swoich żądań i konieczności wystąpienia do Sądu. Zatem subiektywne przekonanie o słuszności żądania nie jest z pewnością okolicznością o jakiej mowa w art. 102 k.p.c., w przeciwnym razie art. 102 k.p.c. miałby zastosowanie w każdej sprawie, w której powództwo zostałoby oddalone.

Nadto powodowie mimo posiadania fachowego pełnomocnika nie wykazali w toku postępowania przed Sądem Rejonowym, innych okoliczności np. okoliczności świadczących o ich złej sytuacji majątkowej lub życiowej, która uzasadniałaby całkowite zwolnienie ich z ponoszenia kosztów procesu.

W punkcie 3 wyroku, mając na uwadze fakt częściowego uwzględnienia żądania apelacji i umorzenia postępowania, Sąd Okręgowy na podstawie art.100 k.p.c. zniósł między stronami wzajemnie koszty procesu w postępowaniu apelacyjnym.

(-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek (-) SSO Teresa Kalinka (-) SSO Grażyna Łazowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia